

Σειρά ποντιακῶν λαογραφικῶν ἐμπομπῶν τοῦ Συλλόγου "Φᾶρος Ποντίων"
ἀπὸ τῶν ραδ. σταθ. Μακεδονίας Ε.Ι.Ρ.
Ἐμπομπή 43ῆ 25-7-1970

Σ Η Μ Α
Ποντιακοὶ ἀντίλαλοι. - Λαογραφικὴ ἐμπομπὴ τοῦ Συλλόγου "Φᾶρος Ποντίων". - Κείμενο καὶ ἐπιμέλεια Στάθη Εὔσταθιάδη. -
. σέ μακρόσυρτο ἦχο, κουδοῦνια κλπ.
Ἄντίλαλοι. . . ἀγαμνήσεις. . . νοσταλγίες. . . μαημοὶ
. σέ γοργὸ ρυθμὸ, ἠρωϊκὸ
Ἀθάνατοι ποντιακοὶ θρύλοι καὶ παραδόσεις
. τὸ σῆμα σβῆνει

Ο.- Στὴν κωμόπολη τοῦ Πόντου "Πλάτανα" καὶ στὰ χωριὰ τῆς ὁμώνυμης περιοχῆς εἶναι ἀφιερωμένη ἡ σημερινή μας ἐμπομπή.

Λύρα σέ ὑπόκρουση
Πλάτανα! . . . Καὶ τούτης τῆς ἑλληνικῆς πολιτείας ἡ δόξα χάνεται στὰ βῆθη τῶν αἰῶνων.

Τὸ ἑλληνικὸ δαιμόνιο, ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιὰ, ἔχει ἐξερευνηθεῖ ὅλες τὲς ἀκτές τοῦ ἠθρείνου Πόντου. Ἐβλυσεν τὸ μυστήριον τῆς Μαύρης Θάλασσας καὶ ἀξιοποίησε ὀδὸ κληρὴ τὴν γύρω περιοχὴ.

Στὰ χρόνια τὰ κατοπινὰ, τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα καταξιώθηκε σέ ὀδοκλήρο τὸν χῶρο τοῦ Πόντου. Στὴν περιοχὴ Πλατάνων, οἱ Ἕλληνες ἐμεγαλοῦργησαν.

ἡ λύρα σταματᾷ
Τὰ Πλάτανα εἶναι κωμόπολη παραθαλάσσια. Βρίσκεται *δυσίκως* τῆς Τραπεζοῦντος καὶ σέ ἀπόσταση ἀπὸ αὐτὴν 10 χιλιομέτρων περίπου. Εἶναι κτισμένη ~~ἐν~~ ἐν τῇ θέσει, ὅπου βρισκόμεθα ἡ ἀρχαία πόλις ἡ "Ἐρμῶνασσα", τὴν ὁποία ἀναφέρει ὁ Στράβων, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι γεωγράφοι, σάν πόλη ἐμπορικὴ.

Ἡ Ἐρμῶνασσα, τὴν ἐποχὴ τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Φαρνάκη, ὀνομάσθηκε "Φαρνακία". Ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ πόλις ὑπέστη πολλὰ καταστροφές. Ἐρημώθηκε τελείως κατὰ τὸν μεσαίωνα, ὅποτε καὶ κτίσθησαν τὰ "Πλάτανα" στὴν ἴδια περίπου τοποθεσία.

ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ
Τὰ Πλάτανα ἐπικοινωνοῦσαν μὲ τὴν Τραπεζοῦντα μὲ ἀμαξιτὸ δρό-

μό, αλλά και διά θαλάσσης. Απότελοῦσαν ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Τραπεζοῦν-
τος μαζί με τὰ ἐξῆς 13 χωριά: Ἀγρίδ', Ἀσόρ', Φιζ, Καλλιερὰ, Φυσε-
ρά, Στρουκί, Μακρυενή, Τσαβανά, Καρτσέα, Ἀθηαινή, Μερσίνη, Φραγκου-
λάντων, ^{καὶ} Καλογενᾶ. Τὰ Πλάτανα ἦταν ἔδρα ὑποδιοικήσεως. Ὁ συνολικὸς
ἐλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς περιοχῆς πλησίαζε τὴν 10.000.

Ὁ λιμένας τῶν Πλατάνων ἦταν ἀρκετὰ μεγάλος καὶ ἀσφαλῆς.
Ἐπαίξε σπουδαῖο ἐμπορικὸ ρόλο ~~ἐπὶ~~ ἐπὶ τῆς διάρκειας τῶν αἰώνων. Οἱ
Πλαταναῖοι συνεργάζονταν στενὰ μετὰ τοὺς Τραπεζουντίους σὲ ὅλους τοὺς
τομεῖς τῆς ζωῆς.

ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Κοντὰ στὸ χωριὸ Μερσίνη τῶν Πλατάνων ὑπάρχει παλαιὸ βυζαντι-
νὸ κάστρο. Ὅπως καὶ ἄλλα ἐλληνικὰ κάστρα τοῦ Πόντου, ἔτσι καὶ τοῦτο,
διειδικεῖ τὴν ἰδιαιτέρη ὀνομασία "Τ' Ὀριᾶς τὸ κάστρον" ἢ "Τοῦ "ΗΛ'
τὸ κάστρον" κ.λ.π. Πρόκειται, πάντως, γιὰ κάποιο κάστρο, γιὰ τὸ ὁποῖο
ὑπάρχει ὁ θρύλος, ὅτι ἀντισταθῆκε γενναῖα καὶ στὸ τέλος ἔπεσε μετὰ προ-
δοσίαν. Ἡ ποντιακὴ μοῦσα φάλλει τοῦτον τὸν θρύλο γενναῖα καὶ ἀφηρημέ-
να, ὑμνῶντας τὸν ἡρωϊσμό τῶν ὑπερασπιστῶν ^{του} ~~τοῦ κάστρου~~ ~~αὐτοῦ~~. Τὸ
τραγούδι δὲν ἀναφέρεται σὲ συγκεκριμένη περιοχή.

ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Στὰ Πλάτανα, μετὰ ἐλληνικὸ πληθυσμὸ 3.000 περίπου, ὑπῆρχαν
δύο ἐνορίες, τοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου. Λειτουργοῦ-
σαν ἐκεῖ διάφορα ἐλληνικὰ σχολεῖα καὶ Παρθενωγεῖα. Τὸ ἐμπόριο ἦ-
ταν ἡ κυρία ἀπασχόληση τῶν Ἑλλήνων. Στὰ χωριά οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦν-
ταν μετὰ τὴν γεωργία, κτηνοτροφία καὶ ἰδίως μετὰ τὴν καλλιέργεια καπνῶν,
καθὼς καὶ μετὰ τὴν ἐλατοπαραγωγή. Ἀπασχολοῦνταν ἐπίσης οἱ Πλατοναῖοι
μετὰ τὴν ἀλιεῖα. Ἀλιεύονταν ἀφθονώτατες ποσότητες καλιανιῶν καὶ ἰδίως
χαφιῶν. Βεβαιώνουν οἱ Πλατοναῖοι ~~ὅτι~~ πληροφωροῦνται μαις,
ὅτι ἦταν τὸση ἡ παραγωγή τῶν χαφιῶν ἕνδεος μικρῆς σαρδέλλας - ὥστε
οἱ κάτοικοι νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ χαφία γιὰ λιπάσματα στὰ χωράφια
καὶ ἰδίως στὰ καπνοχώραφα τους. Λένε μάλιστα, ὅτι μετὰ τὸ λιπάσμα αὐτὸ
τὰ καπνὰ τους ἔπαρναν πολὺ ὄρατὸ χρῆμα.

. ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Οι Έλληνες κάτοικοι της περιοχής Πλατάνων του Πόντου έμειναν πιστοί στις εθνικοθρησκευτικές τους παραδόσεις. Ξενιτεύονταν, αλλά δεν μπορούσαν ποτέ να ξεχάσουν τον παραδεισένιο τόπο τους με το ήπιο κλίμα, τις άφραϊτες έξοχές - παρχάρια - την ήρεμη θάλασσα και τὰ ξακουστά λαϊκά πανηγύρια, όπως τής Άγίας Κυριακής στις 7 Ιουλίου και του Άη-Αιά στις 20 Ιαυλίου.

Σημειώνουμε, ότι με την άποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων από τον Πόντο το ~~1917~~ 1917, πολλοί Έλληνες της περιοχής Πλατάνων έγκατέλειψαν τον τόπο και έγκαταστάθηκαν σε διάφορες περιοχές της Ρωσίας. Άλλά και από μακριά ~~επισκέπτονταν~~ ^{βουδούσαν} τις έπιλησεις και τὰ σχολεία των χωριών τους.

. ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Κάθε Τρίτη στα Πλάτανα γινόταν μεγάλη λαϊκή άγορά. Κατέφθαναν εκεί διάφοροι έμποροι ιδίως από την Τραπεζούντα. Οι δεσμοί των Πλατάνων με την Τραπεζούντα είναι ιστορικοί. Υπάρχουν σοβαρές ένδειξεις, ότι ή έστία αυτή του έλληνισμού ιδρύθηκε από Τραπεζουντίους.

Άνάμεσα στις διάφορες εορταστικές εκδηλώσεις στην περιοχή Πλατάνων, ιδιαίτερη σημασία είχε ή εορτή των Φώτων. Το σύνολο του έλληνικού πληθυσμού παρακολουθούσε με ιδιαίτερη συγκίνηση την ιερή τελετή τής καταδύσεως του Τιμίου Σταυρού και άγιασμού των ύδάτων. Μετά την τελετή όλος ό κόσμος επιδίδονταν σε διασιεδάσεις και σε φαγοπότια. Σύμφωνα με το έθιμο, έκείνη την ήμέρα το βασικό φαγητό όλων ήταν τὰ πεύνιρλια. Η κομόπολη των Πλατάνων έπαίρνε πανηγυρική όψη και οι διάφορες εκδηλώσεις είχαν έντονα έλληνικό χρώμα.

. ΛΥΡΑ - ΤΡΑΓ

Άγαπητοί άμφοταί, ό Σύλλογος Φάρος Ποντίων αφιέρωσε τή σημερινή του έκπομπή στην κομόπολη του Πόντου "Πλάτανα", καθώς και στα χωριά τής όμώνυμης περιοχής. Για την περιοχή Τόνιας, που υπαγόταν επίσης στην ύποδιοίκηση Πλατάνων, θα μιλήσουμε ιδιαίτερα σε άλλους έκπομπή.

Ο Σύλλογος εύχαριστεῖ θερμὰ τοὺς Παναγιώτη Κουλαουζῆδη καὶ Παναγιώτη Μαβῆδη, καταγομένους ἀπὸ τὰ Πλάτανα τοῦ Πόντου, κατοικοῦς καταχᾶ Κατερλινῆς, γιὰ τὲς πληροφορίες πού ἔδωσαν στὸν συνεργάτη τῆς ἔκδοσής.

αὐτὴν ἡμέρα

Κοντὰ σας καὶ πάλι τὴν ἐρχομένη ἐβδομάδα τὴν ἴδια μέρα καὶ ὅρα.

. Σ Η Μ Λ

... σὲ μακροσυρτο ἦχο, κουδούνια κ.λ.π. καὶ ἀκολουθῶς κανονικὸ σῆμα...

Μεταδόθη ἡ λαογραφικὴ εἰσοπή "Ποντιακοὶ ἀντίλαλοι" τοῦ Συλλόγου "Φίλος Ποντίων". -Κείμενο καὶ ἐπιμέλεια Στάθη Εὐσταθιάδη.

. τὸ σῆμα σβῆνει